

Posudek na diplomovou práci Bc. Petry Svatkové
Genderové aspekty rehabilitační péče lidí s tělesným „postižením“ v Rehabilitačním ústavu
Kladruby
(posudek vedoucí práce)

Práce Petry Svatkové je velmi cenná a možno říci, že v mnohém i průlomová. Obrovský přínos práce spatřuji v následujících bodech: a. téma rehabilitační péče nenazírá v českém prostředí obvyklém paradigmatu „pečovatelských profesí“; b. tělesnou jinakost (hendikep, „postižení“, k terminologii a práci s ní se vyjadřuji detailněji níže) nepojímá jako biologický fakt, ale jako „fakt“ sociálně konstruovaný; c. Intersekcionalní ambice, tj. nahlížení tělesné jinakosti jakožto analytické kategorie a zároveň kategorie v dynamickém dialogu s kategoriemi jinými, zvl. gender a věk. Tyto tři charakteristiky práce je třeba—zvláště v českém kontextu—vyzdvihnout.

Teoretické a metodologické ukotvení práce:

Kontextualizace a teoretický rámec práce:

Kontextualizaci vlastního výzkumu v rámci oboru „Disability Studies“ považuji za velmi povedenou a to i přes některé minimální výhrady ke způsobu představení jednotlivých „modelů“ a kritických debat a i přes to, že bych si dovedla představit jinou formu členění (zvl. kap. 1.3). Pro další roz-/pře-pracování práce doporučuji rozlišovat mezi „Disability Studies“ a tzv. „Critical Disability Studies“, což je kontext v jehož rámci autorka pracuje, a také opatrněji zacházet s názvem „Feminist Disability Studies“. Z autorčina podání se může zdát, že se jedná o ustálený korpus textů a o ustavený „podobor“, čemuž tak není. Nicméně diplomandčino představení paradigmatických změn a teoretických debat v rámci pojmání tělesné jinakosti a konceptualizaci „hendikepu“/“postižení“ je přesvědčivé a dobře situuje vlastní východiska práce.

Diplomandce se navíc velmi dobře daří provazovat obě části práce: již v teoretické části pracuje s citáty z vlastního výzkumu a využívá tak vlastní materiál k ilustraci a zakotvení teoretických východisek. Podobně i v analytické části pracuje s teoretickým zázemím, které si vybuodovala v úvodu. Zde je také potřeba vyzdvihnout diplomandčinu snahu s „autoritami“ oboru vést kritický dialog, což se někde daří velmi dobře a na jiných místech méně (o tom dále v části Ad Murphy), nicméně i v tomto ohledu autorka dokazuje jednak svou schopnost fundované a samostatné intelektuální práce.

Analytická část

Otázky, úroveň analýzy

Co se týče vlastního výzkumu, hodnotím jej jako velmi dobře připravený, otázky pokládané v polostrukturovaných rozhovorech (viz přílohy práce) za vhodně vybrané a dobře formulované. Autorka věnuje velkou pozornost také zasazení výzkumu do kontextu instituce, ve které rehabilitace probíhá a čtenářkám_řům poskytuje podrobný vhled do fungování kladrubského ústavu i do struktury rehabilitační péče. Nicméně další hodnocení této části práce přenechávám oponentce.

Kritické připomínky:

- *Pojmové vymezení*
- *Intersekce genderu a postižení (a dalších kategorií)*
- *Reflexe působení medicínského diskurzu*
- *„Stále Murphy“?*

Ad pojmové vymezení

Autorka si dává práci s nastíněním českého kontextu a velmi si cením i toho, že v kapitole, ve které diskutuje problematiku terminologie a pojmosloví nechává promluvit své komunikační partnerky_y (str. 15-18). Nicméně právě proto, že se v českém kontextu autorka pohybuje na velmi problematickém pojmovém terénu, kde stále neexistuje uspokojivý překlad termínu „disability“, a kde neproběhla dostatečná kritická a konceptuální debata o jednotlivých pojmech, bych považovala za přínosné, kdyby autorka vysvětlila, proč nevolí zde preferovanou jazykovou politiku „people first language“, tj. „lidé s postižením“ (atd.), což osobně kvituji, ale pracuje s termínem „postižení“, jehož esencialitu se snaží zmírnit „uvozovkami“. Za velmi relevantní považuji autorčino vymezení se proti označení „speciální potřeby“ apod., toto bych uvítala diskutováno šířeji.

Intersekcce genderu a postižení (a dalších kategorií)

Ambici práce k intesekcionální analýze považuji za velmi přínosnou a velmi potřebnou, a jak jsem již předeslala, za jeden z hlavních přínosů práce. Zároveň bych—pro další přepracování—chtěla diplomandku motivovat k důkladnějšímu promyšlení dynamické komunikace mezi oběma kategoriemi. Nejsem si jistá, že pohled „dvojího znevýhodnění“ (žena a navíc žena s hendikepem) je vždy přínosné. Domnívám se, že samotný materiál odhaluje mnohem komplexnější interakci. Ne vždy nesplňování normativů funkčnosti těla znamená devaluaci genderové pozice a identity, a naopak jsou kontexty (zvl. v rámci komunity lidí s postižením v RÚ, kdy se „postižení“ nebude jevit jako primární kategorie apod.)

Dále,—ale znovu předesílám, že toto nemíním jako kritickou výtku, ale jako inspiraci pro další rozpracování výzkumných závěrů—genderovou analýzu by bylo možné dovést dále skrze promyšlení, které se neváže pouze na gender jednotlivých aktérů a aktérek.

Reflexe působení medicínského diskurzu

Přestože na jiném místě (podstatně dále v analytické části, zvl. kapitole 1.4.) autorka problematizuje způsob, jakým jsou jednotlivé autobiografické reflexe rámovány medicínským diskurzem, sama jej—podle mého názoru—částečně reprodukuje v medailoncích jednotlivých respondentů_ek (str. 69).

Dále, k diskuzi s Martinem Sullivanem: ač velmi oceňuji diplomadčinu snahu zvýznamit místa rezistance a „agency“ aktérů_ek výzkumu v rámci rehabilitační péče, závěry a jednotlivé citáty mě nepřesvědčují, že tyto formy aktérství jsou momentem vyvázání se z mocenské struktury nastavené medicínským diskurzem. A zároveň je na místě se ptát, je to vůbec možné?

Práce s citáty a výpovědmi

Na několika místech bych diplomandku ráda vybídla k další analýze a možná i většímu kritickému odstupu od jednotlivých výpovědí. Dva příklady (převzaté z již zmiňovaných medailonků): „Ten hendikep je tak velkej, jak si ho připustíš“ a „Hendikepovaná jsi tak moc, jak chceš“ (Sic!).

Ad Murphy

Esencializace „postižení“: např. na str. 26, autorka cituje z Murphyho: „Postižení“ ale člověk odložit nebo skrýt nemůže, proniká všemi nároky na sociální status, degraduje do druhořadého postavení ostatní aspekty života i všechny další sociální role“ – převzetím pozice Murphyho si autorka vlastně protirečí, odporuje si s nejenom s dalšími post-strukturalistickými východisky (McRuer, Snyder and Mitchell, ad.), ale také s intersekcionální perspektivou metodě práce; přebírá fyzickou odlišnost jako univerzální „postižení“, opomíjí tak strategie „passing“ a „postižení“ esencializuje. I v dalších pasážích práce nepovažuji spoléhání se na Murphyho jako velmi přínosné (jeho práce s genderem, sexualitou) a to hlavně proto, že jeho východiska internalizují negativní a zásadě stigmatizující pohled na „postižené tělo“.

Formální podoba práce:

Práce je opatřena obsáhlým seznamem příloh, který nabízí jednak vhled do metody a metodického zaštitění práce (obsahuje jak soubor otázek pokládaných v rozhovorech rozlišených podle tematického zaměření a kódovací knihu, i informovaný souhlas ředitele RÚ Kladruby i informovaný souhlas, který diplomandka předkládala svým komunikačním partnerům_kám), a dále zahrnuje i Etický kodex pracovníků_nic RÚ Kladruby.

Seznam používané a citované literatury obsahuje také seznam provedených rozhovorů, které sice nejsou součástí vlastní analýzy, ale diplomandce sloužily ke kontextualizaci výzkumu. Pro větší přehlednost rozděluje tištěné a internetové zdroje. V takto pečlivě připraveném „přílohovém materiálu“ vypadla pouze paginace u seznam použitých tabulek, což ztěžuje jejich dohledání v textu.

Úroveň samotného textu hodnotím jako velmi dobrou, a to i přes občasné překlepy, nesjednocené grafické oddělování citátů a stylistické nepovedenosti. Zvláště v úvodu práce je text podle mého soudu poněkud „upovídaný“, toto přičítám tomu, že si autorka musela nejdříve „najít“ svůj vlastní styl akademického psaní.

Celkové hodnocení:

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji celkové hodnocení výborně.

Mgr. Kateřina Kolářová, PhD.

V Praze, 18. října 2010